
Manden Høffding og Kirken

Et stykke journalistik af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

Manden Høffding og Kirken

4

Manden Høffding og Kirken

Manden Høffding og Kirken

[1] Genoptrykt i "Himmel og Jord" Pag 67

Manden Høffding og Kirken.

Af Sognepræst *Kaj Munk*.

Hans Filosofi til Filosoferne! Selv om den er sammentænkt med en ligevægtig Aabenhed, der skaffede ham Berømmelsen ogsaa ude fra den store Verden, og selv om den er nedskrevet i en levende og ukrinklet Stil, der gør den lettilgængelig endog for Menigmand, har den dog næppe nogen synderlig Fremtid for sig; dertil bunder den for lavt.

Men Personen Harald Høffding tilhører for en ikke ringe Del den danske Offentlighed; og der er god Grund til ogsaa fra kirkelig Side at standse et Øjeblik, nu han er gaaet fra os som den næstsidste af de store fra den Tid, da Aandens Storme sidste Gang blæste over Danmark.

Det har været yndet af gejstlige Talere at udlade sig med, at denne Høffding egentlig var farligere for Kirken end Georg Brandes. Det er en rigtigt set Paastand, bygget paa en uholdbar Antagelse. Det er nemlig en Misforstaaelse, at Modvind er farlig for Kirken; tværtimod, Magsvejr og Medbør bringer den langt snarere i Stilstand og paa Grund. Og hvis der rejses Kamp imod den ud fra Sindelag, som væsentlig ledes af Sandhedsiver, da bør dens Folk betænke, at i en saadan Kamp er det meget farligere for den at vinde end at lide Nederlag.

Men hvis der med Fare i denne Forbindelse tænkes paa, at Høffding havde større Muligheder end Georg Brandes for at bringe den danske Kirkes Medlemstal ned, da er det ikke grebet ud af Luften. Besindigere Elementer kunde jo ikke andet end melde Pas, naar Brandes saa ofte skød langt over Maalet paa Grund af den Feber af Lidenskab, som man kunstigt, med Urette og ikke uden Bagtanke standhaftigt tilskriver hans jødiske Afstamning, men som meget enklere maa forklares som nu engang hans Natur, saa vist som der baade er kolde beregnende Jøder og spruttende Skandinaver til (f. Eks. var Hørup ikke Jøde, og Skolebørn vil kunne fortælle om lussinggivende Lærere af ren fynsk eller jydsk Rod). Endvidere viste Brandes hensynsnægtende Selvvilje ofte Vej ud i Løssluppenhed og Udskejelser, som "ordentlige" Mennesker instinktivt drejede til Side fra. Og saa var Brandes jo ikke for ingenting Kritiker, den, der sit hele Liv igennem havde sin egentlige Styrke i den nedbrydende og omstyrtende Virksomhed, en Idræt, der morer grøn Ungdom mest.

Ganske anderledes med Høffding. Selv om han i sit Privatliv kunde være baade pylret og prikken, saa var han paa Embeds Vegne præget af omtænksom Ro. Velafpasset og sagligt kom *hans* Slag, *naar* det kom. Hans Moral var fladbundet skikkelig; ingen foer til Helved i vilde Gerninger ved at følge efter hans sirlige Skridt. Og ham faldt det ikke ind at løbe Storm mod noget, der stod, inden han vidste, hvad han vilde have til at staa der i Stedet. Naar Georg Brandes styrtede sig frem mod, hvad han nu havde set sig gal paa, og raabte: "Det er Løgn og skal falde", stak Professoren et forsigtigt Ansigt frem fra et Gardin og

spurgte: ”Hvad er da Sandheden?” ”Det ved jeg ikke”, kunde der saa snærrer tilbage over Skulderen; ”men dette er forkert og maa ned.” ”Hvad der er forkert, kan man ikke vide, før man ved, hvad der er rigtigt”, rystede Høffding misfornøjet paa Hovedet; ”thi verum est index sui et falsi.” Det er Spinoza-Latin og betyder: Sandheden fortæller ikke blot om, hvad der er rigtigt, men tillige om, hvad der er falsk.

Denne Uvilje mod det tomme Rum og mod at fare af Sted i Spring var et saa dybt eller rettere solidt Karaktertræk hos Høffding, at man ikke kunde drille ham grovere end ved at kalde ham for ikke-troende eller for negativ. Naar Pegasus vrinskede, sprang *han* ikke ud af Vinduet. Derved undgik han ganske vist at falde ned og støde sig, men kom rigtignok heller aldrig til at sidde over skrævs paa Ideens Hingst. Nej, han gik ud for at iagttage den, gik med Varsomhed ned ad Trappen, holdt sig til Gelænderet. Ja, Harald Høffding holdt sig ved Gelænderet. Derfor stod der en Atmosfære af Tillid om ham. Naar Brandes elektricerede dirrende Mennesker fast til sig, indtil de rev sig løs og løftede de forbrændte Hænder mod ham, spandt og knyttede Høffding Hjerterbaand, der kunde holde, indtil Hjerterne brast.

Nu havde han jo ogsaa været Teolog, ja, saagar Kristen, og det er trods alt et Plus i dette endnu præstehøjagtende Land. Sandelig havde han været Teolog, endog af Hjerter, havde engang været ung og uklar og gærende og atter og atter spurgt den døde Søren Kierkegaard, hvad der var nødvendigt: at blive Munk i et katolsk Kloster? at blive ensom Profet i Lutherdommen? eller hvad? Og Søren Kierkegaard svarede, som han har svaret saa mange, og den unge Spørger vilde ikke tro sine egne Øren og lod Tiden gaa, og den gik og kom med nye Budskaber, og den velhavende københavnske Købmands Søn valgte Professorens Værdighed frem for Profetens. For nettede unge Mennesker, der just begyndte Studiet for et Levebrød, docerede han Aar efter Aar fra et ærværdigt Universitets Kateder den nye Tids Sandheder om det menneskelige Overhøjhed over alt, om Tilværelsens Værdier, der ikke saadan kan forgaa, om Udvikling og Enhed og stille Vækst og Modning, alt det, der modsiges Kristendommens vilde, dramatiske Tale om det guddommelige og om Undergang og Skabelse og Synd og Dom og Opstandelse og Knald eller Fald.

Og dog blev Kristendommen ved at hænge i hans Næsebor og i hans Tøj. Da hans første Hustru laa for Døden, maatte han spørge hende, om han skulde sende Bud efter en Præst, ihvorvel deres daglige Husandagt forlængst var bleven afløst af Omgang med Platon, Shakespeare og Homer. En af hans bedste Venner gennem hele Livet var Pastor Skovgaard i Kettinge paa Lolland. Og han blev ved at tilhøre Folkekirken, indtil for faa Aar siden, og er ved Udtrædelsen meget omhyggelig med at notere, at det Skridt tog han ”som dansk Borger, af Misfornøjelse med en dansk Institution, ikke egentlig af religiøse Grunde”.

Religion var for Brandes Hyklery, Overtro og Sindssyge; men Høffding *forstaar* Religionen; derfor kan han ikke tro den. Og den interesserer ham; derfor kan han ikke leve den. Med Velbehag modtager han Breve fra gamle Damer om, at han skal omvende sig; med endnu større Velbehag lytter han til Skriftemaal af Pigemunde og prøver at hjælpe de søgende ind paa den Vej, han kan udforske er ”Sandhed for dem”. Han er med i alt dette som Professor; men for sin egen Person betakker han sig: ”- absurd -, naar det fra teologisk Side forlanges, at vi skulle beundre den guddommelige Verdensordning med dens Himme-

rig og dens Helvede.” - ”En Længsel eller Trang i Retning af Udødelighed har jeg aldrig følt. Heller ikke havde jeg, naar det faldt i min Lod at lukke Øjnene paa Mennesker, jeg havde elsket, følt Trangen til et Gensyn -. Der er nu engang en Livets Tragik. Der lides Tab, der efterlades en Tomhed, som kun Arbejde og Fremstræben kan raade Bod paa.” - ”- Opfordringer fra yngre til at rejse en Storm mod Kirke og Teologi. Men - det gælder derimod om indirekte, paa sokratiske Vis at faa Folk til at tænke paa egen Haand.”

Mens Georg Brandes følte sig som den frie Tankes Korsridder, der drog ud med Sværd i Haand mod al Landsens Spøgelse, blev Høffding mere og mere dens vennesele, altimødekommende Pave i Danmark. Øllet forærede ham et Vatikan. Der gik han med det lille kloge, grimme, milde Ansigt under det hvide Haar rundt i den skønne Have, tænkte vise Ord til Mænd og talte Blomstersprog med unge Piger, troede paa, at kun det menneskelige kan hjælpe os ud over det menneskelige, og beredte sig til at nyde det sidste Skær af Aftenrøden støttet til en ung Kvindes Arm og under Menighedens Hyldest. Søren Kierkegaard havde han forlængst affundet sig med ved at skrive rosværdige Bøger om ham. Men midt i hans Solnedgangslykke kommer der et Suk fra hans Mund: ”Alligevel kan mange Ting tyde paa, at der tiltrænges en Profet -. Jeg for mit Vedkommende har kun været en stakkels Professor, ikke nogen Profet. Og store Ord er latterlige i smaa Menneskers Mund.” Og uden for hans Havelaage er et dyrisk Ansigt dukket op: det menneskeliges Ansigt, fortrukket i Krigens Had og Ve. Hvad kan en stakkels Pave gøre andet end at løfte sine Hænder og velsigne? Velsigne Korset, det ”røde Kors”. Og den, hvis Arm han støtter sig til, hun bliver borte for ham. Og hvad var Midlet mod Livets Tragik og Tab og Tomhed? Arbejde! Fremadstræben! Nu han er gammel og ikke kan! Da smiler Sorgen og slipper ham, og Søster Alder lader ham dø.

Vedersø Præstegaard pr. Ulfborg, i Juli.